

תורת המעדנים

מבית מכון "מעדני אשר"

בפרשתן (ו, ט): וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך

האם אשה כשירה לקבוע מזוזה בדלת?

יש לחקור האם אשה כשירה לקבוע מזוזה או דילמא הוא פסולה.

הנה בספר ישועות מלכו פ"ה מהלכות מזוזה הלכה י' כתב וז"ל וצ"ע דאשה אע"פ שחייבת במזוזה מ"מ אין לה לקבוע בעצמה כמו שפסולה לכתובה.

ומביא ראיה: מהא דאמרינן בגמ' מנחות מ"ב דנכרי פסול לעשות תפילין והיינו לתפרן ולשאר דבר כמו דפסול לכתובה, ומהא נמי לאשה, כוונת דבריו דכיון דחזינן דמי שפסול לכתובה פסול לכל שאר התיקונים, א"כ ה"ה אשה שפסולה בכתבת מזוזה, פסולה לקבוע מזוזה.

אבל בשו"ת חתם סופר יור"ד סימן רע"א ד"ה ולדידי כתב דבקביעת מזוזה בודאי דאשה חייבת, והא דאמרינן כל דליתא בקשירה ליתא בכתובה, היינו דליתניהו בכל המצוות המרומזים בקרא של וכתבתם, אלא במקצת מינהו דהיינו בקביעות מזוזה איתא, ובכתובה ליתא.

ובשו"ת ארץ צבי חלק א' סימן ט"ו כתב דבודאי אשה כשירה לקבוע מזוזה, דכיון שהוא חייבת במצוה זו לא יתכן שלא תוכל לקבוע כי אם ע"י שליח.

ועוד: הא קימ"ל דכל מידי דלא מצי עביד לא מצי משויא שליח, וא"כ לא יתכן שהאשה עצמה לא תוכל לקבוע מזוזה ויכולה למנות שליח על זה.

ומסיק: דזה תלוי אם עצם קביעת המזוזה היא חלק מהמצוה או שהוא רק הכשר מצוה ועיקר המצוה היא התוצאה שתהא מזוזה קבועה בדירה שדר שם, והיינו שרק אם מצוה בעצם שייך סברא הנ"ל, דע"כ צריך לומר שגם היא בעצמה יכולה לקבוע מזוזה, משא"כ אם זה רק הכשר מצוה גרידא.

יש להקשות: הרי בכתבת מזוזה אשה פסולה, ואיך יכולה לקיים המצוה, הא כל מילי דלא מצי עביד לא מצי משויא שליח, כך הקשה הפנים יפות בפרשתן.

ומתריץ: דעל כרחך דבמזוזה אין החיוב על כל אחד לכתוב מזוזה כמו בספר תורה, אלא החיוב על הבית ולא על הגברא, ולכן אע"ג שפסולה לכתוב יכולה לקנות מזוזה ואין צריכה שליחות לגבי הכתיבה.

ולענין הלכה: כתב בשו"ת שבט הלוי חלק ב' סימן קנ"ח ד"ה ג' ודע דאשה כשירה לקבוע מזוזה, דלא מיסתבר שחייבת במצוה זו ולא תוכל לקיימה רק ע"י שליח, עיין שו"ת סתם להגר"ש קלוגר סימן ע"ב, וכן בשו"ת באר משה חלק ב' סימן ק', וכן בשו"ת דברי נחמיה יור"ד סימן רס"ו.

האם אשה כשירה לכתוב מזוזה?

יש לחקור האם אשה כשירה לכתוב מזוזה כיון דחייבות במצוה של מזוזה או דילמא אע"ג שחייבות במצוה פסולות לכתוב מזוזה

הנה איתא בגמ' גיטין מ"ה ע"ב תני רב המנונא בריה דרבא מפשרוניה ספר תורה תפילין ומזוזות שכתבן אשה וכו' פסולין שנאמר וקשרתם וכתבתם כל שישנו בקשירה ישנו בכתובה.

והדרישה יור"ד סימן רפ"א הקשה מדוע בטור בהלכות ספר תורה לא פסק שאשה פסולה לכתוב ספר תורה כמו שפסק לגבי תפילין אור"ח סימן ל"ט וכן מדוע הרי"ף והרא"ש השמיטו האי ברייתא, ומסיק שצריך לומר שסבירא ליה דלהלכה לא אמרינן שאשה פסולה, רק בתפילין דשם כתיב וקשרתם וכתבתם דדרשינן כל שישנו בקשירה ישנו בכתובה, אבל בספר תורה ומזוזה כשירה לכתוב דלא כתיב היקש הנ"ל.

אבל המחבר יור"ד סימן רפ"א פסק גם לגבי ספר תורה שנשים פסולות, אבל על מזוזה לא כתב.

ובתוס' ר"ד גיטין מ"ה ע"ב כתב על גמ' הנ"ל וז"ל ואע"ג דאשה מחייב במזוזה כמבואר בגמ' ברכות כ' מ"מ כיון דאינה רשאית לכתוב תורה

ותפילין, אינה רשאית לכתוב מזוזה דלא גריעא כתיבת מזוזה, מכתבת ספר תורה ותפילין, וכל שפסול בזה פסול בזה.

ובשו"ת שבט הלוי חלק ב' סימן קנ"ח הקשה עליו דאם בספר תורה נקט בפשטות שפסולה לכתוב כיון דכתיב וכתבתם, א"כ במזוזה נמי כתוב, ומדוע צריך להקשות מכח ספר תורה.

ובשו"ת שאגת אריה סימן ל"ב כתב בטעם הדבר דנשים פסולות לכתוב מזוזה, משום דהני קראי דוכתבתם גבי מזוזה כתיבי, ודרשינן כל שאינו בוקשרתם דתפילין אינו נמי בוכתבתם דמזוזה דסמיכי קראי אהדדי, וכן כתב בשו"ת בנין עולם סימן נ"ז.

ובמור וקציעה אור"ח סימן ל"ט תמה מדוע הש"ע והגושאי כלים לא הזכירו בפירוש שנשים פסולות לכתוב מזוזה.

ולענין הלכה: כתב במשנה ברורה אור"ח סימן ל"ט ס"ק א' על הא דאיתא התם במחבר תפילין שכתבו עבד או אשה פסול, כתב ה"ה ספר תורה ומזוזה שכתבה אשה פסולה.

האם מי שכורך את המזוזה בניילון או בקלף היא חציצה ואינו יוצא מצות מזוזה?

הנה הגר"א בספרו מעשה רב, מובא בפתחי תשובה יור"ד סימן רפ"ט כתב שאין להניח את המזוזה בתוך קלף דכיון דכתיב על מזוזות ביתך צריך להיות המזוזה על הדלת ממש, ואם מניח בתוך קלף היא חציצה הקלף בין המזוזה למשקוף, אבל העולם לא נהגו כמו הגר"א, ומניחים את המזוזה בתוך קלף.

יש להעיר: על הגר"א מדוע היא חציצה כשכורך המזוזה בקלף, הרי קימ"ל מין במינו אינו חוצץ, כך הקשה בשו"ת מהרש"ם ח"ד סימן קל"ח.

ותירץ: דכל היכא דבעינן שיהא עליו ממש אז מין במינו נמי חוצץ, וכאן במזוזה בעינן עליו ממש דכתיב על מזוזות ביתך לכן חוצץ.

ובשו"ת מהרש"ם ח"ד סימן קל"ח, וכן בערך ש"י יור"ד סימן רפ"ט, וכן בשו"ת אפרקתא דעניא ח"א סימן צ"ט ס"ק ג' כתב דמהגמ' ב"מ ק"ב משמע דלא כגר"א, דאמרין התם דמזוזה יכולים להניחו בגובתא דקניא, וכן נפסק בשו"ע יור"ד סימן רפ"ט ס"ק א' וז"ל בא לקבעה יניחנה בשפופרת והגר"א בעצמו ציין שם דמקורו מהגמ' ב"מ הנ"ל חזינן דמותר להיות חציצה.

ובספר מזוזות מלכים ע"מ פ"ט כתב ששמע מהחזון איש דאינו מאמין שיצא דברים אלו מפיו של הגר"א.

יש להקשות: להלכה שאינו פוסל חציצה במזוזה, מדוע בתפילין פסול אם יש חציצה בין התפילין ליד כיון דכתיב על ירך, ומדוע במזוזה דכתיב על מזוזות ביתך כורכין אותו בנייר וכדומה ואינו פוסל חציצה, כך נשאל הגאון רש"ק וצ"ל בספרו סת"ם סימן ס"ב, וכן בספרו שו"ת ובהרת בחיים סימן ז"א, וכן בשו"ת דברי מלכאל ח"ה סימן ס"ה, וכן בשו"ת מהר"ם שיק יור"ד סימן רפ"ח, וכן תירץ בערך שי יור"ד סימן רפ"ט.

איכא כמה תרוצים

א. דווקא בתפילין שמניחים על היד שהוא בשר ולא שייך בה תוספת כי יד אינו רק בבשר, ולכן אם מניחין על דבר אחר היא חציצה, אבל כותל היא מכל דבר ויכול להיות מכל דבר, וא"כ כל מה שנוסף על מזוזות

הבית בטל לגבי הבית והוא כאילו היה הכותל יותר עב לכך אין שייך בהו חציצה, כך תירץ בשו"ת ובהרת בחיים סימן ס"ב.

ב. כיון דקבעו אותו במסמרים היא חיבור ושוב לא היא חציצה, וכמו דאמרין בגמ' סוכה ל"ז ע"א כיון דחיברו כגופו דמי, כך תירץ בשו"ת מהר"ם שיק יור"ד סימן רפ"ח, וכן תירץ בערך שי יור"ד סימן רפ"ט.

ג. כמו דאמרין כל לנאותו אינו חוצץ, מיסתברא דכל שהוא לשמרו נמי אינו חוצץ, א"כ הקלף והניילון שעשוי לשמירה של המזוזה לכך אינו חוצץ, כך תירץ במהר"ם שיק הנ"ל.

ולענין הלכה: אין מקפידים שלא להניח את המזוזה בתוך קלף או ניילון, וליכא למיחוש לחציצה.

האם אסור לנשק את המזוזה כשמונח בלא כיסוי?

יש לחקור האם יש איסור להניח את היד על המזוזה כשאינו מונח בתוך תיק.

הנה בשו"ת רבי עקיבא איגר סימן נ"ח כתב וז"ל ראיתי כמה אנשים עושים שלא כדין דנוהגים בצאתם מפתח הבית להניח ידם על המזוזה ואינם מחלקים אם המזוזה בתוך תיק או לא, הרי להדיא כתבו התוס' שבת י"ד ע"א דכל כתבי הקודש מטמאים את הידים, משום דאסור לגעת בספר תורה ערום, חזינן דסבירא להו דהאיסור לגעת ערום נאמר בכל כתבי הקודש, א"כ אסור לגעת במזוזה כשאינו בגרתיק.

ואע"פ שהתוס' במקום אחר חגיגה כ"ד ע"ב ד"ה דתנן כתבו דהא דאסור לאחוז ערום נאמר רק בספר תורה ולא בשאר כתבי הקודש, והא דכל כתבי הקודש מטמאים את הידים, היינו רק לקודש מטעם דכל הפוסל את התרומה מטמא הידים להיות שניים לקודש, מ"מ הרי התוס' בשבת כתבו לאיסור, גם בשו"ע אר"ח סימן קמ"ז כתב בהג"ה דטוב להחמיר בכל כתבי הקודש שלא לאחוז ערום.

והך מילתא גופא להניח ידו על המזוזה אין לו מקור בש"ס רק בשו"ע יור"ד סימן רפ"ה בהג"ה בשם מהרי"ל כתב וז"ל יש אומרים כשאדם יוצא מן הבית יניח ידו על המזוזה ויאמר ה' ישמור צאתי, א"כ פשיטא שלא לעשות כן אם יש בו חשש איסור שמקורו בהש"ס דהיינו דר' פרנץ שאסור לגעת בספר תורה ערום והוא מצוה הבאה בעבירה, ולזה אם רצונו להניח ידו על המזוזה טוב להוריד מלבושו אשר על אצילי ידיו להניח על המזוזה ולנשק, אבל בלא זה אסור.

יש להקשות: על דבריו שכתב שאין מקור בגמ' שצריך להניח ידיו על המזוזה, מהא דאיתא בגמ' ע"ז ח"א ע"א חזא מזוזתא דמנח אפיתחא אותיב ידיה עליה, והרמ"א בעצמו מציין גמ' הנ"ל, וכן הנה בבית אורון לאב"ד רישא על ספסת ברכות מאמר ד"ר.

יש שמתרצים: דאפשר דסבר הרע"א שמהגמ' הנ"ל ליכא ראייה שכל פעם צריך להניח ידו על המזוזה, שהרי איתא בגמ' שם דאונקלוס בר קלונימוס איגייר ושל הקיסר כמה משלחות עליו, וגייר את כולם, לכן הזהיר את המשלחת אחרון שלא לדבר אתו לכן עשה מעשה מוזר שישאלו אותו וכך הוא ידבר אתם, אבל אין ראייה מזה שצריך לעשות כן.

והנה בשו"ת מהרש"ג ח"א יור"ד סימן כ"ח ס"ק ב' כתב דבמזוזות שכתוב על זה שם שד"י על המזוזה, מטעם אחר אסור להניח את היד, משום דכשניח היד על המזוזה, שמא ימחק השם ואסור לו לגרום על מחיקת השם, אבל אם מניחו בתוך זכוכית ליכא איסור.

האם מצות מזוזה הוא רק משום שמירה?

יש לחקור האם הסיבה שציוותה התורה להניח מזוזה על המשקוף זה רק משום שמירה או דילמא טעם החיוב אינה משום שמירה

הנה הרמב"ם הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה פרק ה' הלכה ד' כתב אלו שכותבין מבפנים המזוזה שמות המלאכים או שמות קדושים או פסוק או חותמות הרי הן בכלל מי שאין להם חלק לעולם הבא, שאלו הטפשים לא די להם שבטלו המצוה אלא שעשו מצוה גדולה שהיא יחוד השם של הקדוש ברוך הוא ואהבתו ועבודתו כאילו הוא קמיע של הניית עצמן כמו שעלה על לבם הסכל שזהו דבר המהנה בהבלי העולם.

אבל בכסף משנה שם מביא בשם הרמ"ך דתמה על הרמב"ם: מהא דאיתא בגמ' ע"ז י"א דאמר אונקלוס לגונדא דרומאי כי הקדוש ברוך הוא עושה המזוזה לשמור ישראל מבחוץ, חזינן דמצות מזוזה היא כן משום שמירה.

ומתיר הרמ"ך: דיש לדחוק דאונקלוס הוא דאמר להו לאחשובינהו לישראל עכ"ל.

ובכסף משנה כתב דיש גמ' מפורשת שמשמע שמצות מזוזה הוא משום שמירה: דאיתא בגמ' מנחות ל"ג גבי מזוזה צריך להניחה בטפח הסמוך לרשות הרבים אמר רב הונא מאי טעמא כי היכי דתנטריה.

ומסיק הכסף משנה: דצריך לומר דאין הכי נמי שהמזוזה שומרת הבית כשהיא כתובה כתקנה, לא המלאכים הכתובים בה מבפנים, וגם אין הכוונה בעשייתה לשמור הבית אלא צריך שיכוין לקיים מצות הקדוש ברוך הוא וממילא נמשך שתשמור הבית.

ובשו"ת אבני נזר יורה דעה סימן שפ"ד ס"ק ז' הקשה: מהא דכתב רש"י פסחים ד' ע"א מזוזה חובת הדר משום שמירה וכן לשון כמה פוסקים וכן בזה"ק רע"מ ואתחנן ח"ג רס"ג ע"ב דעיקר מצות מזוזה לשמור האדם.

ומתיר האבני נזר: דעיקר מצות מזוזה לשמור נפשו, ונמשך גם לגופו, והיינו דמזוזה זה שמירה לנפש, ורק ממילא גם לגוף.

ובגליון מהרש"א יו"ד רפ"ט הביא בשם תשובת גינת ורדים, שהקובע מזוזה בשביל המצוה, רשאי לחשוב בשכר מצוה וישמרהו ה', אבל העושה רק לכונת שימור, אין לו שמירה, אלא כמו סכין הוא בעיניו ע"כ, והיינו דאסור לעשות מצוה לשם שימור בלבד.

האם מזוזה היא שמירה גם כשאינו קובע את זה בדלת?

יש לחקור האם המזוזה היא שמירה גם כשנושא את המזוזה בידו ולא מחובר לדלת או דילמא מזוזה היא שמירה רק שמחובר לדלת

הנה איתא במשנה כלים פרק י"ז מקל שיש בו בית קבול מזוזה טמא, ועל כולן אמר רבי יוחנן בן זכאי אוי לי אם אומר אוי לי אם לא אומר.

וכתב בתוספות יום טוב שם: ואפשר שהיו האנשים בזמן המשנה נושאים מזוזה עמם וחשבו זה למצוה ולשמירה להם, חזינן דמזוזה היא שמירה אף שלא מחובר.

אבל בחידושי אנשי שם כתב דאם היו אנשים כאלה, טפשים היו, ודומים למה שכתב הרמב"ם המובא לעיל דהאומר מזוזה משום שמירה היא טיפש אלא הכוונה בגדר זכר למזוזה.

ובשו"ת דובב מישרים חלק ד' ליקוטי תשובות והערות חלק ב' נסתפק האם מזוזה שאינה מחוברת לבית אם מועלת לשמירה, ומביא את דברי התוספת יו"ט הנ"ל.

ומביא ראייה: מדברי הגמ' ברכות כ"ג ע"מ ב' נינטרן ובפ"י רש"י שם וישמרונני מן המזיקין על תפילין כשאוחזים ביד, א"כ ה"ה תפילין.

וכן בשו"ת שבט הלוי חלק ב' סימן קמ"ט דן באריכות אם מזוזה היא שמירה אף כשאינו מחובר.

ובשו"ת דברי יציב יורה דעה סימן קפ"ח כתב דלפי דברי הרמב"ם שמי שאומר שמזוזה משום שמירה טיפש זה שאמר רבי יוחנן בן זכאי אוי לי אם אומר.

מדוע אין מניחים ב' מזוזות על הדלת כדי לצאת כל השיטות כמו בתפילין שמניחים שתיים?

יש להקשות: מדוע בתפילין דנחלקו רש"י ור"ת יש מניחים תרויהו, משא"כ במזוזות אין עושים כב' השיטות להניח שתיים אחת בשכיבה ואחת בעמידה, רק מניחים בשיפוע, כך הקשה משה בתקון משה בפרשתו.

איכא כמה תרוצים

א. התם בתפילין זוג אחד פסול ממ"נ א"כ אין כאן בל תוסיף, משא"כ במזוזה דרש"י נמי מודה דאם עשה כר"ת יצא א"כ יהיה בל תוסיף, כך תירץ בתיקון משה בפרשתו.

ב. תפילין בשעת הנחה יכול לכוין בשעת הנחה שלא יהא בל תוסיף משא"כ במזוזה וכי יעלה על הדעת שיכוין בכל שעה ובכל עת, כך תירץ בתקון משה.

מי שהולך מביתו לכמה ימים האם כשחוזר צריך לברך על המזוזה?

יש לחקור אדם שעוזב את ביתו לכמה ימים האם כשחוזר צריך לברך על המזוזה מחדש.

הנה בשו"ת רע"א סימן ט' מובא בפתחי תשובה יו"ד סימן רצ"א כתב וז"ל ונראה לי דההולך מביתו לעסקיו בשוק שעות הרבה ופעמים נוסע מעירו על איזה ימים דלכאורה הדין דשחוזר לביתו יברך על המצוה, דהא בנתיים שלא היה בדירת ביתו לא היה עליו חובת מזוזה ומתחיל עכשיו חיוב חדש, כמו יוצא מסוכה לעסקיו וחוזר לסוכתו דמברך, וכמו פשוט טליתו על דעת שלא להתעטף בו מיד שחוזר ומברך כשלושבו.

אבל בשו"ת עיני יצחק יו"ד סימן ל"א חולק עליו: וכתב דחייב במזוזה דאפילו מי שאינו דר כל הזמן בדירה שלו יש חיוב מזוזה.

ומביא ראייה: מהא דאיתא בשיטה מקובצת ב"מ ק"א ע"ב בשם ה"ר יהונתן על הא דאמרינן התם בגמ' מזוזה חובת הדר כתב וז"ל ליכא לפרש חובת הדר לפי שאין בית חייב במזוזה אלא א"כ דר בה, דהא קימ"ל אפילו יש לו

עשרה בתים שאינו דר בהן דירה קבועה אלא שנכנס בהן פעם אחת בשנה
חיובות כולן במזוזה.

וכן כתב בשו"ת שאילת יעקב ח"ב סימן ס"ב דמצות מזוזה היא מצוה תדורה
אפילו כשיוצא מביתו לכמה ימים, עיי"ש שהאריך בראיות נפלאות.

וכן בשו"ת התעוררות תשובה יור"ד סימן קנ"ג כתב דאפילו מי שהולך מביתו
לכמה ימים חייב הבית במזוזה, דאם לא כן יצטרך להורידה ולקבעה מחדש
דאל"כ הו"א תעשה ולא מן העשוי, כיון דהיה קבוע בפטור דהו"א פטור
כשיוצא מביתו, וכן כתב בדבר אברהם ח"א סימן ל"ז, וכן בשו"ת תועפות ראם סימן מ"ג.

מי שיש בידו מזוזה בפקדון האם מותר להניחו בדלת שלו?

יש לחקור אדם שיש לו פקדון מזוזה ופתאום נפסל המזוזה שלו, האם
מותר לקבוע את המזוזה של הפקדון בדלת או דילמא אינו יוצא דבעינן
שיהא שלו.

הנה בדעת קדושים סימן רצ"א, וכן כתב בסימן רפ"ה ס"ק א' כתב וז"ל צריך לעיין
אם יוצא ידי חובתו במזוזה שאולה, והנה אם נאמר שאינו יוצא בשאולה,
א"כ בודאי אינו יכול להניח, כיון שאינו שלו

אבל בגדולי הקדש סימן רפ"ט ס"ק א' תמה עליו וז"ל אך מה שצייד הרב דאינו
יוצא חובתו במזוזה שאינה שלו תמוה, ועיין בש"ע יור"ד סימן רצ"א
דהיוצא מביתו מניח מזוזתו לשני, ולא אישתמיט הגמ' והפוסקים לומר
דצריך להקנות את המזוזה, ש"מ דלא בעינן לכס.

ובשו"ת הר צבי יור"ד סימן רל"ה נשאל במי שיש לו מזוזה בפקדון אם יכול
להניחו, וכתב דמצד שולח בפקדון ליכא למיחש, שהרי לא השתמש
במזוזה, ומה לי אם שומרה ע"י שמניחה בארון, ומה לי אם שומרה ע"י
שמניחה בשפופרת.

אלא שיש לדון האם מקיים בזה מצות מזוזה כיון שאינה שלו.

ומסיק: דיוצא אע"ג דהמזוזה אינו שלו, דבמזוזה אינה חייב להיות שלו,
ומביא ראיה מהא דאיתא במנחת חנוך מצוה תכ"ב דמזוזה שאולה יוצאים
משום דלא בעינן שיהא שלו.

ישמחה לב מבקשי ה'

לקראת חג הסוכות הבעל"ט יצא לאור בעזרת השם הספר הנפלא שרבים ציפו לו
"מעדני אשר חג הסוכות"

חקירות הלכתיות בכל הענינים השייכים לחג
"אכילה ושתייה בסוכה" "ארבעת המינים" "דפנות וסכך הסוכה" "מצטער פטור מהסוכה"
"מצות ושמחת בחגך" "עליה לרגל"

כל מי שמעונין ליטול חלק בהוצאות הספר יפנה לטל' 0533166560

גליון זה נודב ע"י ידידינו

הגאון שלמה זלמן עלבויגן שליט"א ירושלים
ראש כולל יד אהרן ומח"ס משנה ברורה המקוצר

ולעילוי נשמת רבן של ישראל

לעילוי נשמת זקנתו האשה החשובה

מרת לאה בת הרה"צ ר' שמחה הלוי ע"ה

האדמו"ר הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע

לרגל יום ההילולא כ"א מנחם אב

נלב"ע כ"א אב

זיעוכי"א

ת.נ.צ.ב.ה.

גליון זה נודב ע"י ידידינו

הגאון רבי אברהם מאיר שלוש שליט"א ראב"ד חיפה

לרגל שמחת נשואי בנו

הבה"ח המופלג בתור"ש חיים יוסף דוד שלוש נ"ו עב"ג

בת הרב ישראל מאיר ביטון שליט"א ראש הכולל בחדרה

ונכדתו של הגאון רבי שמעון חנניה ביטון שליט"א רב בעיר חדרה

ושל הגאון רבי פנחס עדרי שליט"א רב העיר גבעתיים

יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות יזכו לבנות בית נאמן בישראל

ויזכו לרוות נחת מכל יוצאי חלציהם ויצליחו בכל אשר יפנה.

גרפיקה, עימוד ועיצוב: מנשה הורוביץ | 052-7613021 | עיצוב ועריכת גלופות לספרי קודש: chomer11@gmail.com